

Kari Luukka
Atk-suunnittelija

Sukutietojen tallennusohjelma Miten valitsen?

Sukutietojen tallennusohjelmia on markkinoilla runsaasti. Sukututkija, jolla ei ole aiempaa kokemusta näistä, joutuu usein hankalaan valintatilanteeseen ja turvautumaan muiden sukututkijoiden kokemuksiin. Muiden kokemukset antavat arvokasta tietoa, mutta tuovat tullessaan myös sen tosiasian, että vain hänen käyttämänsä ohjelma on paras.

Seuraavissa kappaleissa olen kuvannut tavomaiset valintakriteerit, joiden avulla voidaan tehdä vertailuja ja tehdä myös niiden perusteella omia valintoja. Samalla nähdään myös mitä ominaisuuksia ohjelmissa nykyään on. On kuitenkin muistettava se tosiasia, että sukutietojen tallennusohjelma ei korvaa perinteistä sukututkimusta; mikrotietokone ohjelmistoinen on vain hyvä apuväline.

Sukutietojen tallennusohjelman rooli sukututkimuksessa

Tietokonepohjainen sukutietojen tallennusohjelma on korvannut perinteisen kirjoituskoneen muistiinpanovälineenä, koska ei tarvita erillisiä perhekortteja – siis paperitaulukoita. Samalla syntyy merkittävä hyöty tehtäessä sukukirjoja ja henkilömatrikkeleja. Niiden valmistamisessa käytetään tänä päivänä pääasiassa tekstinkäsittely- ja julkaisuohjelmia.

Sukutietojen tallennusohjelma on korvannut samalla kortistolaatikon sekä erilliset perhe- ja esipolviarkit, joita sukututkijoille on kertynyt mappikaupalla. Kun tietojen määrä on suuri, on myös tietojen järjestäminen paperimapissa han-

kalaa. Tämä korostuu erityisesti silloin, kun tutkitaan samalla seudulla olleita eri sukuhaaroja, jotka liittyvät toisiinsa. Tällöin vaikeutena on yhdistää kahden tai useamman suvun tietoja toistamatta henkilöiden tietoja eri mapeissa.

Kun henkilöiden tiedot tallennetaan sukutietojen tallennusohjelman käyttämään tietokantaan, voidaan niistä helposti muodostaa määrämuotoisia teksti- ja graafisia raportteja. Tällöin tulostetusta jälkipolviraportista syntyy täsmällinen ja määrämuotoinen kuvaus siinä olevista henkilöistä.

Sukutietojen tallennus tietokantaan

Henkilöiden tiedot tallennetaan tietokantaan käyttäen sukutietojen tallennusohjelman Henkilö- ym. tallennusikkunoita. Tallentamisen helpottamiseksi ikkunoissa on tiedot ryhmitelty asiakokonaisuuksittain. Ikkunoissa voi olla lisäksi painikkeita ja listavalintoja joilla, tallentamista voidaan helpottaa. Tietokantaan voidaan tekstien lisäksi syöttää digitaalimuotoisia valokuvia.

Tietojen ollessa tietokantapohjaisessa ohjelmassa voidaan raportteja muodostaa riippumatta siitä, onko ko. tallennettu henkilö taulun päähenkilönä, lapsena, puolisona ja isovanhempain tai au-tapauksissa vielä lapsen toisena vanhempana.

Tietokannan etu on se, että tiedot ovat samassa muodossa, koska kaikilla henkilöillä on samantyyppiset tietokentät.

Henkilötietojen muuttaminen, selaaminen, poiminta ja etsiminen on tietokantapohjaisessa tallennusohjelmassa helppoa. Tietokantapohjaisissa tallennusohjelmissa on mukana myös joukko tarkistuslistoja, joilla voidaan esimerkiksi tarkistaa, onko sama henkilö tallennettu kahteen kertaan. Jos on niin, voidaan tehdä tietojen siirto ja ylimääräisen henkilön poisto.

Sukutietojen tallennusohjelmat – ominaisuusvertailu

Seuraavissa kappaleissa olen kuvannut keskeiset asiat, joilla vertailu pitää tehdä.

Käytettävyys

Sukutietojen tallennusohjelmat voivat toimia eri käyttöjärjestelmissä. Nämä voidaan jakaa karkeasti kahteen ryhmään; vanhat (Windows 3.x) ja uudet (Windows -95, -98, -2000, -NT). Markkinoilla on ohjelmia, jotka soveltuvat kaikkiin käyttöjärjestelmiin (Microsoft). Uudemmat ja kehittyneemmät sukutietojen tallennusohjelmat toimivat vain uusissa käyttöjärjestelmissä. Markkinoilla on hyvin vähän muille käyttöjärjestelmille (Mac, Linux ym.) tehtyjä tallennusohjelmia.

Käytettävyteen vaikuttaa myös se, miten ohjelma toimii kannettavissa pieninäytöissä mikrotietokoneissa. Joissakin ohjelmissa on tietojen syöttöruutu niin suuri, että tietojen syöttö on hankalaa pienellä näytöllä, joka käyttää esimerkiksi resoluutiota 800 * 600. Tämän vuoksi syöttötietokoneiden tulee olla pieniä ja ryhmitellä asiakokonaisuuksiin (Syntynyt, Kuollut, Sukulaiset jne.)

Hyvässä tallennusohjelmassa on "taustalla" jokin aito yleinen tietokanta. Tällöin tietojen siirto ohjelmaan ja ohjelmasta (esimerkiksi taulukkolaskentaohjelma) toiseen tulee helpomaksi. Samoin kokeneelle tutkijalle, jolla itsellään on jo kokemusta atk-hyötykäytöstä muusakin yhteydessä, tunnettu tietokanta mahdollistaa myös kyselykielen käytön (SQL). Muutamassa tallennusohjelmassa on mahdollista käyttää myös SQL-kyselykieltä.

Ohjelman ei tule rajoittaa tietokantaan syötettyjen henkilöiden määrää. Joissakin tallennusohjelmissa on tehty tältä osin rajoituksia hinnoittelumielessä. Siis samaa ohjelmaa myydään siten, että maksamalla ohjelmasta enemmän, saadaan myös tietokantaan tallennettua suurempi henkilömäärä.

Käytettävyteen niin ikään vaikuttaa myös ohjelman tieto-ikkunoiden käsittelytekniikka. Viimeisimmät ohjelmat käyttävät hiirtä tietojen järjestelyssä, esimerkiksi perhesuhteiden muodostamisessa. Perinteiset ohjelmat sitä vastoin ovat painikeohjattuja. Hiiriohjauksella vältytään yhdestä ylimääräisestä toimenpiteestä. Tällä taas on merkitystä silloin kun syötetään useita henkilöitä peräkkäin.

Käytettävyteen vaikuttaa luonnollisesti myös se, miten ohjelmassa on hoidettu tietokannan varmuuskopiointi. Hyvässä ohjelmassa on vain yksi varmuuskopioitava tiedosto (tietokanta), josta voidaan ottaa n-kappaletta lisäkopioita. Tämä tiedosto tulee voida palauttaa myös ajallisesti koska tahansa takaisin sukutietojen talletusohjelmaan. Erityistä huomiota tulee kiinnittää siihen, miten palauttaminen tehdään siinä tapauksessa, jossa tutkijan käyttämän mikrotietokoneen käyttöjärjestelmä vaihtuu uuteen versioon. Tässäkin tapauksessa tietokanta tulee voida palauttaa takaisin.

Varmuuskopion palauttamisessa tulee huomata erityisesti se, että tietoa ei voida palauttaa olemassa olevan päälle ja näin tuhota "vahingossa" käytössä olevaa tietokantaa. Tietojen palautuksessa tulee noudattaa erityistä huomiota tiedon muuttumattomuuteen, siis siihen, että kaikki tallennetut tiedot palautuvat oikein. Tämä on erittäin tärkeää siinä mielessä, että sukututkijan tallentama tieto on tietokannassa "uniikkitietona" ja sen uudelleen kirjaaminen on vain suuren työn takana.

Suurenkin tietokannan varmuuskopio tulisi mahtua normaalikokoiselle levykkeelle (1,44 MT). Tietokannan tiedostokoko saattaa olla hyvinkin suuri, joten sen tallentamista varmuuskopiona ei aina ole mahdollista tehdä. Esimerkkinä erään tietokannan koko on 12 megatavua ja varmuuskopion koko on 890 kilotavua. Näin ollen levykkeelle mahtuu noin 18 megatavun tietokanta. Se vastaa noin 30 000 henkilön tietoa.

Käytettävyyteen vaikuttavat luonnollisesti myös monet muut seuraavissa kappaleissa olevista asioista.

Tietojen syöttö

Vaikka ohjelmistolla on mahdollisuus syöttää suurikin tietokenttämäärä, tulee ne käytettävyyden helpottamiseksi jakaa asiakokonaisuuksittain – jaksottain. Tällöin voidaan syöttö-ikkunan koko pitää pienenä.

Tietojen syötössä tulee olla myös ns. perusikkuna, jossa tietoja syötetään vain vähän, esimerkiksi nimet, sukupuoli, syntymä ja kuolin tiedot. Tämä helpottaa monen peräkkäisen henkilön tietojen syöttöä. Näiden jälkeen muodostetaan perhesuhteet joko äsken syötettyjen tai aiemmin syötettyjen kanssa.

Uusi henkilö

Etunimet		
Sukunimet		
Erota sukunimet toisistaan puolipisteellä (.)		
	Mies	
	Päivä	Paikkakunta
Syntyi		
Kuoli		
Ammatti		
Teksti		

Tietojaksojen määrän tulee olla yli viisitoista, jolloin voidaan muodostaa tallennetusta henkilöstä keskeisimmät asiakokonaisuudet. Muutamia vakiotietojaksoja voidaan toistaa tarvittava määrä. Näin esimerkiksi jos henkilön ammatti on vaihtunut elinkaaren aikana useampaan kertaan, voidaan jokaista ammattia varten laatia oma tietojakso. Tyypillisimmät tietojaksot, mitä tallennusohjelmissa käytetään ovat: Ammatti, Elää, Haudattu, Kastettu, Kuollut, Muuttanut pois, Nimi, Oppiarvo, Syntynyt, Teksti, Tullut, Tutkimatta.

Niiden lisäksi on usein joukko muita tietojaksoja, joita tutkija voi itse käyttää haluamallaan tavalla. Tällaisia ovat esimerkiksi Erikois-tietojakso, Kuva jne.

Aikaan sidotuille tietojaksoille tulee voida syöttää myös päiväystiedot. Päivämäärän esitysmuotoon tulee voida syöttää tarkan päivän lisäksi muutamia mahdollisia merkintöjä, esimerkiksi *noin*, *laskettu*, *välillä* jne.

Jokaiseen tietojaksoon tulee kuulua sitä täydentäviä yleisiä lisäkenttiä: Lähde, Teksti, Tutkijan lähde jne. Niiden avulla voidaan vaihtaa myös vakiotekstejä (esimerkiksi kastettu) toiseksi, jos esimerkiksi halutaan korostaa, että kyseessä onkin ollut Hätäkastettu-tapahtuma. Tällöin kirjoitetaan korvaava teksti Tyyppinkenttään. Selite- ja Teksti-kentillä voidaan täydentää jakson tapahtumaa.

Lisäksi tietojaksoon tulee kuulua myös esittämisrajoite, jolla voidaan estää tietojen esitys henkilön tätä pyytäessä. Hyvässä tallennusohjelmassa on lähteiden otsikot tietokantakohtaisia ja lähteen sisällöt henkilökohtaisia. Seuraavassa kuvassa on esimerkki erään ohjelman (Sukuohjelmisto 2000) Kastettu-tietojaksosta ja sen muutama lisäkenttä.

Juhani Aleksanterinpoika Kaleva (1851 -)

Luettelo	Sukulaiset	Henkilö	Syntynyt	Kastettu
Typpi				
Selite				
Päiväys	16.02.1851			
Paikka	Loppi			
Teksti	Kummit: Topenolta talollinen (P<2Abraha Kalevan talon poika Kustaa Juhananpoik Sajaniemestä			

Aiemmin tallennusohjelmissa oli mahdollista ryhmitellä henkilöitä kuuluvaksi johonkin ryhmään tai niille muodostettiin jokin tunnus. Tämä ominaisuus on viellä lähes kaikissa tallennusohjelmissa, mutta niiden käyttö on rajoittanut laajojen monisukuisten kantojen yhteiskäyttöä. Tämä on korvattu erilaisilla ohjelmallisilla toimenpiteillä, esimerkiksi Näkymällä (Sukuohjelmisto 2000). Yksi tallennettu henkilö voi kuulua useampaan näkymään. Tämä tilanne tulee vastaan viimeistään siinä vaiheessa, kun tutkija tekee tutkimusta samalla seudulla olevien eri sukujen välillä. Tällöinhän suvut yhtyvät monissa paikoissa avioliittojen myötä. Näin sama henkilö voi olla jonkin suvun pää-

henkilönä, mutta samalla toisen suvun puolisona. Ryhmänumero ja Tunnusnumero rajoittuvat vain yhteen.

Tietojen syötössä voidaan joissakin ohjelmissa "avustaa" käyttäjää tuomalla automaattisesti edellisen henkilön tiedoista osa uudelle henkilölle. Tämä tuntuu ensin hienolta, mutta tarkemmin ajatellen siinä piilee se riski, että tietona voi välittyä esim. edelliseltä henkilöltä sukunimi seuraavalle, jolla puolestaan sitä ei ole koskaan ollut. Sukututkimuksessa tulee aina muistaa se, että virheellisesti merkitty tieto on virheellisempi kuin puuttuva tieto.

Joissakin ohjelmissa on myös otettu sellaisia tietokenttiä (silmien väri, hiusten väri), joille ei löydy selvää kohdetta eri ohjelmien tiedonvälityksessä käytetyssä Gedcom-standardissa. Tällä vaikeutetaan eri tutkijoiden tietojen yhdistämistä ja tietojen välittymistä ohjelmasta toiseen.

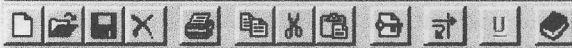
Henkilöiden tietojen syötössä tulee huomioida myös useamman nimen käyttö. Esimerkiksi XX-syntymänimi, käytti YY-nimeä USA:ssa ja palattuaan käytti NN-nimeä. Nimien muutosselite on myös voitava syöttää. Monen nimen käytössä tulee kuitenkin huomata, että tietokannassa on vain yksi henkilö, vaikka olisikin käyttänyt useampaa nimeä. Sen sijaan tekstiraporttien yhteyteen tulevassa Henkilö-luettelossa pitää esittää aakkosjärjestykses-

sä kaikki nimet, vaikka ne viittaavat samaan henkilöön.

Tietojen syötön yhteydessä tietojen tallennus pitää olla sellainen, että se sietää sähkökatkoksen tai muun käyttöhäiriön. Toisin sanoen yhdenkin tiedon syöttö pitää mennä suoraan tietokantaan eikä vasta silloin, kun ohjelman käyttö lopetetaan, tai määräaikaaisesti esimerkiksi 15 minuutin välein.

Tietojen selaus

Tietojen selauksessa on tärkeää, että voidaan selata kerralla koko aineisto ja järjestää se aakkos-, ikä- tai kuolinaikajärjestykseen ja tarvittaessa myös käänteisesti. Tietojen selauksessa on huomattava myös se, että sukunimettömät lajitellaan esim. aakkosiin ennen sukunimellisiä. Alla olevassa kuvassa on erään ohjelman (Juuret 2.0 Senior) "tietokanta"-ikkuna, jossa esitetään riveittäin tietokannassa olevien henkilöiden nimet. Järjestystä voidaan vaihtaa tarvittaessa käyttäen valintapainikkeita tai Radionappeja.

Juuret v. 2.0 Senior - Luukka.jrt - [Luukka, Kari Juhani, * 1947]				
Tiedosto Muokkaa Asetukset Toiminnot Ikkuna Ohjeet				
				
Haku	Henkilö	Sukupuusi	Vanhemmat	Puolisot
☒ Kaikki ☐ Ei tietoa	☐ Miehet ☐ Naiset	☐ Kaikki ☐ Tarkistamattomat	☐ Suhteita puuttuu ☐ Ei suhteita	☒ I ☐ L
Nro	Sukunimi	Etunimi	Isä	
17		Helena Samuelint		
14	Hakala (Luukka)	Aili Kyllikki	Frans Edvard	Ai
16	Hytti	Aleksanteri Matinp	Matti Jaakonp	Hi
9	Klemettilä	Anna lisakintytär	Antti lisakki	M
15	Laaksonen	Maire Marjatta		
13	Laitakari (Luukka)	Taimi Marjatta	Edvard	Hi
8	Luukka	Aleksanteri Jaako	Jaakko Yrjönp	Ka
10	Luukka	Kari Juhani	Eino Vilho	Ai

Tietojen poiminta

Poiminnan lähtökohtana on oltava mahdollisimman monipuoliset ehtoalitsimet – argumentit. Niiden avulla voidaan poimia suuresta

tietokannasta vain ehdon täyttävät henkilöt. Seuraava kuva esittää osan Genus Senior -ohjelman Henkilöhaku-ikkunaa.

Mikäli ehtona on myös henkilön nimi, tulee se ulottua tarvittaessa myös mahdollisesti henkilön toisiin nimiin. Koska henkilöllä on tietoja useassa tietojaksossa, tulee argumenttien valinta olla myös tietojaksokohtainen. Tällöin voidaan henkilöt poimia myös halutun tietojakson mukaisesti.

Koska sukutietojen tallennusohjelmissa osa tiedoista kirjataan erillisin tekstijaksoihin tulee myös hakehtojen ulottua myös näihin. Tällöin kyseessä on ns. vapaateksti-haku, joka on vain muutamissa ohjelmissa.

Poimitujen tietojen tuloksia pitää voida yhdistää myös siten, että poimitaan ensin yhdellä ehdolla olevat henkilöt ja sen jälkeen seuraavan ehdon mukaisesti ja lisätään edellisiin. Poimintaa pitää voida jatkaa myös seuraaviin poimintoihin.

Sukukaaviot

Sukutietojen tallennusohjelmien eräs hankalimmin toteutettavissa oleva ominaisuus on sukukaaviot. Vaikeus johtuu siitä, että kaaviot muodostuvat laajoiksi, jolloin tarvitaan ohjelmassa

suuren "piirtoarkin" käsittelykykyä, ja toisaalta siitä, että sama henkilö voi olla kaaviossa eri rooleissa tilanteissa, jossa on avioituttu sukulaisten kanssa.

Sukukaaviotyyppeinä ovat erilaiset perhe- ja esipolvitaulut sekä esi- ja jälkipolvikaaviot. Perhekaaviotyyppi on myös eräs esitystyyppi. Sukukaavio pitää voida muodostaa myös vaihteittain haluttuun suuntaan.

Sukukaavio pitää voida muokata myös tutkijan haluamaan ulkoasuun siten, että sukulaissuhteet säilyvät oikeana. Tällöin ohjelman on tuotettava kaavion henkilökuvioiden väliset viivat ns. kuminauhatekniikkaa käyttäen. Tällöin henkilökuvioiden (tai useamman) siirto kaaviossa toisaalle säilyttää viivan välityksellä sukulaisuussuhteen. Henkilökuvioiden koko, väri ja tekstin fontti, sekä kuvion sisälle tulevien tekstien määrä tulee olla myös valittavissa.

Suurten kaavioiden tulostaminen on tehtävä myös siten, että se voidaan tulostaa pienemmille arkeille ja liimata leikattuna vierekkäin. Tällöin ohjelman tulee huolehtia siitä, että kaavioiden viivat, jotka ulottuvat toiselle arkille, piirretään osittain päällekkäin. Näin alla olevassa arkissa on myös osittain sama kuvio kuin pääl-

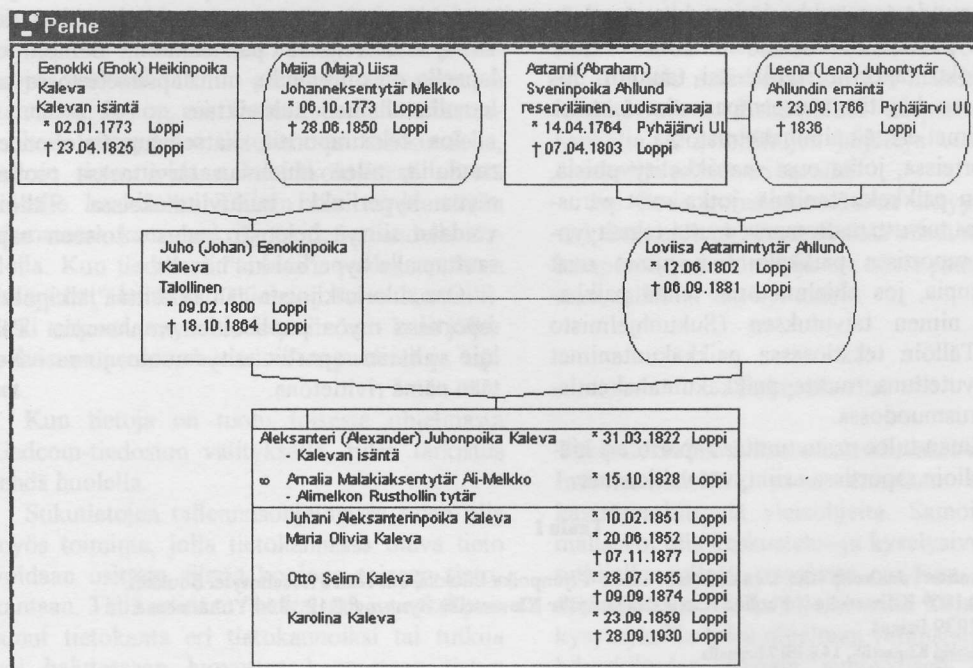
lä olevassa arkissa. Näin tehtynä ei jää suuressa kaaviossa leikkausepätkyydestä johtuvia valkoisia rajoja kuvioihin ja niiden teksteihin.

Sukukaavioiden muokkaamista helpottaa myös se, että kuvioita voidaan valita suhteessa toisiin kuvioihin. Tällöin voidaan kuviota siirtää esimerkiksi kokonainen sukupolvi kerrallaan.

Kaavioiden tulee esittää myös ns. esipolvi-
katotapaukset oikein. Graafisessa henkilöku-
viossa tulee voida rajoittaa esitetty tieto vain

perustietoihin. Kun kaavio on laadittu, tulee jo-
kaisesta henkilökuviosta päästä henkilön kaik-
kiin tietoihin (kuvaruudulla). Samoin henkilö-
kuvion kaksoisnapsauttaminen hiirellä avaa ko-
ko perheen.

Seuraavassa on esimerkki Sukuohjelmisto
2000:n Perhe-ikkunasta.

Raportit

Raporteilla tässä yhteydessä tarkoitetaan teksti-
muotoisia raportteja. Näitä ovat tyypillisimmil-
lään esi- ja jälkipolviraportit. Raporttien muo-
dostaminen pitää voida tehdä joko kaikki ker-
rallaan tai vaiheittain. Raportin ulkoinen ilme
tuottaa aina hankaluuden siinä suhteessa, että
sukututkijoilla on erilaisia näkemyksiä raportin
esitysmuodoista. Tällä tarkoitetaan tässä yhtey-
dessä sitä, että joku haluaa käyttää palstoitettua
muotoa (matrikkelityyppi) ja tekstien fontti on
aivan toinen kuin toisella ym.

Ulkonäkö- ja muotoiluasiat voidaan hoitaa
käytännössä kahdella tavalla. Ohjelman on
käytettävä apunaan tekstinkäsittelyohjelmaa ja
siinä olevia tyylejä tai tuotettava teksti rtf-muo-
toisena ja siten vielä, että siinä on mukana tyy-
lit. Osa markkinoilla olevista ohjelmista tuottaa
vain rtf-tekstiä ilman tyylejä (esim. Sukuohjel-
misto 8.0), jolloin raporttia on hankala muokata
tekstinkäsittelyohjelmassa.

Raporttien tietokannasta poimimat tietoken-
tät tulee voida valita mahdollisimman monella
tavalla. Näin vältetään saman tekstin toistami-
selta. Ohjelman käyttöä helpottaa myös se, että
ohjelmassa on tiettyä automatiikkaa, jolla hel-
potetaan asettelua. Esimerkiksi jälkipolvitau-

lussa lapsesta, jolla ei ole omaa taulua, esitetäänkin lapsiluettelossa enemmän tietoja kuin lapsesta, jolla on oma taulu. Tällainen automaattinen ehdollisuus on parempi vaihtoehto kuin se, että mikä tahansa tietojakso voidaan valita päähenkilölle, lapselle ja puolisolalle.

Raporttia muodostettaessa tulee myös huomioida tietokannassa oleva tiedon esittämisesto, jolloin tekstiraportissa ei esitetä estettyä tietoa. Näin sitä ei tarvitse erikseen poistaa muodostuneesta tekstiraportista.

Tekstiraporttien yhteyteen pitää voida tarvittaessa muodostaa aakkosjärjestyksessä oleva nimi- ja paikkakuntahakemisto. Nimien tulee viitata joko raportin sivulle tai tauluun. Jos henkilö on käyttänyt useampaa nimeä, tulee kaikki nimet esittää nimihakemistossa.

Raporteissa, jotka ovat matrikkelityypisiä, käytetään paikkakuntanimiä, jotka ovat perusmuodossa taivuttamattomana, mutta tekstityypisessä raportissa paikkakuntien nimet ovat luettavampia, jos ohjelma osaa tehdä paikkakuntien nimen taivutuksen (Sukuohjelmisto 2000). Tällöin tekstiosassa paikkakuntanimet ovat taivutettuna, mutta paikkakuntahakemistossa perusmuodossa.

Ohjelman tulee osata tuottaa raportti eri kielisinä, jolloin raportissa esiintyvät vakiosanat

Taulu 1

I. Aleksanteri Jaakonpoika Luukka (isä Jaakko Yrjönpoika Luukka, äiti Kaisa Israelintytär Soukka). Syntynyt 1859 Koivistolla. - Puoliso **Anna Iisakintytär Klemettilä**. Syntynyt 8.12.1854 Ylihärmässä. Kuollut 1939 Iitissä.

i Antti Iisakki Klemettilä. 14.8.1817 Lapualla

ii Jaakko Klemettilä

ä Maria Mikaelintytär Wörlund. 25.7.1815 Vöyrissä

äi Mikko Olofinpoika

ää Anna Jaakon tytär

II. Lapset:

Adele Aleksanterintytär Luukka. Syntynyt 16.1.1887 Koivistolla. Kuollut 16.2.1966 Rymättylässä.

Taulu 2.

Ida Maria Aleksanterintytär. Syntynyt 11.2.1889 Koivistolla. Kuollut 8.3.1889 Koivistolla.

Puolison esivanhempien määrä voidaan valita. Yllä esimerkki (Sukuohjelmisto 2000) jälkipolviraportista, jossa on esitetty kaksi sukupolvea puolison esivanhempia.

Raportteihin luetaan myös kaikki mahdolliset työaikaiset tarkistusraportit, joista osa voidaan lähettää suvulle tarkistamista varten, myös osoitetarrat. Samoin ohjelman tulee tuottaa myös tarvittaessa raportti, jolla tarkistetaan,

syntynyt, kuollut, puoliso jne. kääntyvät halutulle raporttikielelle. Raportin muodostamisesa tulee huomata myös, että tietokenttään on voitu syöttää tietoja, jotka voivat vaihtua kielen, päähenkilö/puoliso-suhteen.

Eräs tekstiraportin vaikeus on myös ns. sukupolvikatotapaukset, jossa sama henkilö esiintyy samassa raportissa useammankin kerran. Tällöin raportin tulee ilmaista tällainen toistotilanne ja viitata toiseen tauluun.

Kun raportissa esitetään esim. päähenkilön yhteydessä hänen vanhempansa, niin siinä yhteydessä pitää esittää myös missä taulussa (sivulla) tämä esitetään päähenkilönä. Samoin jos lapsella on oma taulu, niin lapsiluettelossa tulee olla tällainen tauluviittaus.

Jos tekstiraporttia katsellaan tietokoneen ruudulla, tulee ohjelman tarvittaessa tuottaa myös hyperlinkki tauluviittauksissa. Tällöin voidaan siirtyä helposti taulusta toiseen napsauttamalla hyperlinkkiä hiirellä.

Osa sukututkijoista haluaa esittää jälkipolviraportissa myös puolisoitten vanhempia. Tällöin valitaan raportin esitysmuoto, jossa esitetään nämä rivitietona.

onko sama henkilö tallennettu kahteen tai useampaan kertaan.

Tietojen yhdistäminen ja jakaminen

Sukututkijat voivat tehdä sukutietojen tallennusta myös yhdessä eri tutkijoiden kanssa tai saada kokonaisia sukuhaaratietoja toiselta tut-

kijalta. Tällaisessa tilanteessa sukutietojen tallennusohjelman tulee voida yhdistää kaksi tai useampiakin sukukantoja. Eri ohjelmien tuottamien kantojen yhdistämisen esitän kappaleessa *Tiedonsiirto eri ohjelmien välityksellä*.

Yhdistämisellä tässä yhteydessä tarkoitan sitä, miten esimerkiksi kaksi sukuhaaraa yhdistetään käyttäen sukutietojen tallennusohjelmaa. Tämä toimenpide tehdään hyvin eri tavalla riippuen tallennusohjelmasta.

Hyvässä tallennusohjelmassa yhdistäminen tehdään vaiheittain siten, että varsinaisen yhdistämisen jälkitoimenpiteinä tulee voida tarkistaa, onko "saapuvassa" tietojoukossa jo samoja henkilöitä kuin aiemmin tallennetussa kannassa. Jos on, niin tiedot esitetään tarkastusvaiheen yhteydessä tietokenttien tarkkuudella, jolloin tieto voidaan kenttäkohtaisesti siirtää toiselle henkilölle. Tällöin siis täydennetään aiemmassa kannassa ollutta tietoa uudella tiedolla. Kun tiedot on "tasattu", voidaan poistaa "saapunut" henkilö. Ohjelman tulee luonnollisesti tarkastaa myös tiedot, niin esi- kuin jälkipolvisuuntaankin, huomioiden puoliset ja lapset.

Kun tietoja on tuotu toisesta ohjelmasta Gedcom-tiedoston välityksellä, tulee tarkistus tehdä huolella.

Sukutietojen tallennusohjelmassa tulee olla myös toiminta, jolla tietokannassa oleva tieto voidaan osittain siirtää kopiona toiseen tietokantaan. Tällä voidaan "halkaista" suureksi painunut tietokanta eri tietokannoiksi tai tutkija voi halutessaan luovuttaa kannastaan tietyn osan toiselle tutkijalle (tai muodostaa itselleen uuden kannan).

Tiedon jakaminen tehdään yleensä jälkipolviperiaatteella, mutta jakoon pitää valinnaisesti saada tarvittaessa myös puolisoitten esipolvet. Tämä ominaisuus tuottaa monissa ohjelmissa suuria vaikeuksia. Jakaminen vaikeutuu vielä lisää, kun kyseeseen tulee sukulaisten väliset avioliitot (jälkipolvikadot). Tällöin voi suuressa tietokannassa jäädä jaosta pois jopa tuhansia nimiä.

Tiedonsiirto eri ohjelmien välityksellä

Tiedonsiirto eri ohjelmien välillä tehdään muodostamalla tietokannasta Gedcom-tiedosto. Tämä luetaan toisella ohjelmalla uuteen tietokantaan ja jälkikäsitellään. Vaikka Gedcom on laajalti käytetty standardi, eivät sukutietojen tallennusohjelmat tuota läheskään oikeaoppista Gedcom-tiedostoa. Vastaavasti osa ohjelmista tulkitsee tuotavaa Gedcom-tiedostoa väärin ja tuottaa suuressa tietokannassa tutkijalle suuren tarkistus- ja korjaustyön. Näin ollen ohjelmien Gedcom-siirtomuodot on lähes kaikissa ohjelmissa hankalia. Tämän lisäksi Gedcom-standardi ei ole määritellyt kaikkia mahdollisia tilanteita oikein. Esimerkiksi uusperheet ovat hankalia ja avioliittojen järjestys voidaan eri ohjelmilla tulkita eri tavalla.

Jos Gedcom-muodostukseen liittyy joitakin virheitä, tulee ohjelman tuottaa niistä myös virheraportti, jolloin tutkija voi niistä päätellä suoraan, mikä on mennyt väärin.

Tukipalvelut

Tukipalveluihin katsotaan kuuluvaksi ohjelman Internet-kotisivut, jossa annetaan ohjelman käyttöön liittyviä yleisohjeita. Samoin ohjelmalla voi olla keskustelu- ja kyselysivut, joissa tutkijalle tulleet ongelmat voidaan käsitellä sähköpostitse. Tällaisille sivuille kirjautuneille kysymyksille tulee ohjelman valmistajien ja tukihenkilöiden vastata suhteellisen nopeasti. Ohjelman kotisivun pitää "elää" ajassa siten, että lukija näkee milloin sitä on muutettu.

Samoin koulutustilaisuuksien järjestäminen on olennainen osa hyvää sukutietojen tallennusohjelmaa.

Tukipalveluun kuuluu myös mahdollinen puhelinneuvonta joko päivystysluontoisena tai jatkuvana palveluna. Tätä ominaisuutta tarvitaan niitä tutkijoita varten, joilla ei ole mahdollisuutta käyttää Internet-palveluja.

Tukipalveluihin kuuluu myös mahdolliset ohjelmaan liittyvät korjaukset ja pienet päivitykset, joita voidaan ladata Internet-palvelun kautta.

Käyttöopas

Sukutietojen tallennusohjelmiin kuuluu myös ohjelman käyttöä helpottava käyttöopas, jossa kuvataan käytännön esimerkein, miten ohjelmaa käytetään. Hyvässä käyttöoppaassa on kaksi näkökulmaa: miten ohjelma toimii ja miten sitä käytetään.

Käyttöoppaassa tulee olla myös laajahkot sisällysluettelot ja sanahakemistot.

Sukukirjat

Sukukirjojen teossa on perinteisesti käytetty tekstinkäsittely- ja julkaisuohjelmistoja. Niiden avulla on voitu laatia ulkoasultaan hyvinkin erilaisia sukukirjoja. Mikäli ohjelma pystyy tuottamaan ns. rtf-tekstitiedoston, on jo se hyvä ominaisuus. Usein kuitenkin sukutietojen tallennusohjelma tuottaa vain pelkistetyn rtf-tiedoston, josta puuttuu kappaletyylit. Tämä hankaloittaa sukukirjan tekemistä monella tavalla.

Sukukirjojen tuottamisessa voidaan käyttää myös suoraan tekstinkäsittelyohjelmaa ja sitä "avustavaa" mallitiedostoa (Sukuohjelmisto 2000). Tämä mallitiedosto noutaa tekstiin tulevat osat sukutietokannasta ja muokkaa tekstiraportin tutkijan antamien asetusten mukaan. Mikäli ohjelman tuottama tekstiraportti ei miellytä, voidaan se muokata helposti ulkoasultaan toisenlaiseksi muutamalla vain muutaman tyylin arvoja.

Mikäli ohjelma ei tukeudu suoraan tekstinkäsittelyohjelmaan, joutuu tekstiraporttien laatija käyttämään erinäisen joukon tekstinkäsittely- tai julkaisuohjelman ominaisuuksia. Siis opettelemaan näidenkin ohjelmien laajan käytön. Sitä vastoin jos mallitiedosto "laatii" tekstiraportin, niin "selvitään" kevyemmällä tekstinkäsittelyosaamisella.

Aputoiminnot

Aputoimintoihin kuuluu iso joukko ohjelmissa mukana olevia erilaisia tarkistusraportteja, joilla täydennetään ja tarkistetaan tallennettujen tietojen osuutta.

Ohjelma voi pitää sisällään monenlaista tutkijalle tarpeellista lisätietoa. Niiden olemassaolosta voidaan olla monta mieltä. Kuitenkin lähtökohtana pitää olla se, mitä ohjelmalla tuotetaan. Harva sukukirjaa lukeva pääsee "nauttimaan" kaikista ohjelman sisällä olevista aputoiminnoista, joten ne ovat hyvänä lisänä, mutta niille ei tule kuitenkaan antaa kovin suurta painoarvoa ohjelmia keskenään vertailtaessa.

Aputoimintoina voidaan pitää myös joissakin ohjelmissa (Juuret) olevia aikaan sidottuja tekstinosia, joita voidaan haluttaessa liittää tekstiraportteihin. Tämä tuntuu ensin hienolta ominaisuudelta, mutta Suomi on "liikkunut" kartalla moneen kertaan ja tapahtumat ovat nähtävä hieman eri lailla eri puolella Suomea. Näin tutkija joutuu myös täydentämään tekstiä.

Edelleen aputoimintoina on mainittava aika-janat (Juuret, Genus Senior), joilla voidaan graafisesti tarkastella valittuja henkilöitä suhteessa historian "kulmakiviin".

Vertailu markkinoilla olevien ohjelmien välillä

Seuraava kaavio esittää edellä olevien ominaisuuksien valossa muutamien markkinoilla olevien ohjelmien keskinäistä suhdetta (14.10.2000). Mitä korkeampi pylvä, sitä parempi ohjelma. Mukana ovat lähes kaikki Suomessa käytössä olevat sukutietojen tallennusohjelmat sekä yksi vierasperäinen (Brother's Keeper) joka on sovitettu suomalaiselle tutkijalle.

Vertailtavana on ollut edellä kuvatut 12 piirrettä. Vertailussa on käytetty perinteistä koulu-arvoasteikkoa 1–10. Näin maksimipistemääräksi tulee yhteensä 120.

Kaaviosta voidaan havaita, että ohjelmien välillä on suuriakin eroja. Täydellistä ohjelmaa ei joukossa ole – voiko sellaista koskaan tulla – me ihmiset olemme niin erilaisia.

Kun tutkija valitsee itselleen oman ohjelman, voidaan tarkastelussa ottaa huomioon myös tutkijan oma mieltymys ja oma osaaminen, jolla täydennetään puuttuvaa ominaisuutta. Tarkastelussa pitää luonnollisesti muistaa, mitä ohjelmalla pääasiassa tehdään. Kaikilla voidaan

tehdä sukutietojen tallennusta ja tuottaa niillä kohtuullisesti halutut raportit.

Jos on tottunut jo käyttämään jotain ohjelmaa, niin sen vaihtaminen johonkin toiseen on aina kynnykskysymys. Meillä aikuisilla on aina "poisoppimisen" ja luopumisen vaikeus. Kuitenkin on hyvä joskus tarkastella, voisiko jonkun ohjelmallisen toimenpiteen tehdä toisinkin.

Ehkä eniten muutosvastarintaa koetaan siinä, että ohjelmissa yhä enemmän tehdään

hiirellä "töitä". Ohjelmat ovat jo muuttuneet ja muuttuvat edelleen hiirikeskeisemmiksi ja tätä kautta myös helppokäyttöisemmiksi suhteessa vanhempiin ohjelmiin, jotka ovat painikekäyttöisiä.

Unohtaa ei voi kuitenkaan tosiasiaa, että tuotteet eivät ole "taikakaluja" eivätkä muuta perinteistä sukututkimusta kovinkaan paljon.

